

Henk Algra • treinreiziger.nd.nl/columns

Ruimte maken in een volle trein

Het is spitsuur. Geleidelijk raken alle plaatsen van de trein bezet. Mensen die hun bagage op een zitplaats hadden gezet, maken ruimte. Eén reiziger maakt echter geen aanstalten om ruimte te maken. Ze heeft twee zitplaatsen in gebruik. Op het uitklaptafeltje naast haar staan vier bakjes etenswaren en twee flesjes drinken uitgesteld. Het ziet er allemaal heel groen en gezond uit, behalve dat plastic dan. Haar tas en jas bezetten de stoel. Zelf zit ze aan het gangpad en vormt ze een fysieke blokkade voor de zitplaats naast haar. Een laptop en een grote agenda maken het beeld van een druk bestaan compleet.

De conducteur roept om dat iedereen zo veel mogelijk plek moet maken en de bagage van de lege plekken moet halen. De meeste mensen zijn aardig en inschikkelijk, zelfs in de spits. Een kind wordt op schoot genomen, een student biedt zijn plaats aan aan een oudere reiziger.

Maar de vrouw voelt zich niet aangesproken. Toch stelt niemand haar een vraag. Ze heeft een uitstraling die doet vermoeden dat er met haar niet te spotten valt. Ondertussen is ze druk in de weer met haar make-up, daarna met de laptop en vervolgens pakt ze de telefoon. Eén reiziger wil uiteindelijk naast haar gaan zit-

ten, maar hij wacht netjes tot mevrouw uitgebeld is. Dat duurt langer dan verwacht. Tijdens een stilte spreekt hij haar alsnog aan. 'Mag ik naast u zitten?' Mevrouw reageert verontwaardigd. 'Ziet u niet dat ik in gesprek ben?' Ze gaat door met haar gesprek. Voor de reizigers om haar heen wordt een hele verbale medische encyclopedie uitgesteld. Om met Brigitte Kaandorp te spreken: 'Het leven is best wel ontzettend zwaar.'

Op het volgende station komen er nieuwe reizigers bij. Maar mevrouw gaat rustig door met het telefoongesprek. Met zo'n zwaar leven heeft ze kennelijk recht op twee zitplaatsen.

Pas na een kwartier is het telefoongesprek afgelopen. Inmiddels is een heel scala aan persoonlijk ongemak gepasseerd. Weer vraagt de reiziger of hij naast mevrouw mag zitten. Nu kan ze er niet meer onderuit. Al zuchtend en steunend ruimt ze haar etenswaren op. Haar tas zet ze in het gangpad. 'Maar als er iemand over valt en zijn been breekt, is dat uw schuld', zegt ze tegen de man die nu naast haar zit.

Soms zijn volwassenen net kleine kinderen. Ze moeten per se het laatste woord hebben.

Sjoerd Mouissie nd.nl/opinie beeld afp / Hengameh Fahimi

Wie in de kerk of moskee trouwt zonder burgerlijk huwelijk, moet een forse boete krijgen. Dat staat in een wetsvoorstel van VVD en GroenLinks. Ze willen vooral shariahuwelijken aanpakken,

maar,

dat kan allang. In het Burgerlijk Wetboek (boek I, artikel 68) staat: 'Geen godsdienstige plechtigheden zullen mogen plaats hebben, voordat de partijen aan de bedienaar van de eredienst zullen hebben doen blijken, dat het huwelijk ten overstaan van de ambtenaar van de burgerlijke stand is voltrokken.'

Er staat zelfs een forse boete op (Wetboek van Strafrecht artikel 449). De 'bedienaar van de godsdienst' die 'enige godsdienstige plechtigheid' uitvoert voordat het echtpaar écht getrouwd is, krijgt een boete van de tweede categorie (4150 euro). Voorgangers die binnen twee jaar weer in de fout gaan, kunnen opnieuw een boete of twee maanden gevangenisstraf krijgen.

Deze regels staan al ongeveer sinds de tijd van Napoleon in de Nederlandse wet. Een verplicht burgerlijk huwelijk moet voorkomen dat een van de partners – in de praktijk vaak de vrouw – rechteloos achterblijft als de ander wil scheiden of 'gewoon' met iemand anders trouwt. Als een huwelijk niet officieel gesloten is, gelden de normale regels voor echtscheiding ook niet. Vrouwen kunnen zo gevangen raken in een huwelijk, bijvoorbeeld als hun man of de imam niet wil meewerken aan een echtscheiding.

Dat is precies wat VVD en GroenLinks willen aanpakken. In hun voorstel

krijgt niet alleen de voorganger een boete bij een 'illegaal huwelijk', maar ook de echt)paren én hun getuigen. Bovendien krijgen veelplegers zes maanden cel. Beide partijen maken onomwonden duidelijk wat ze voor ogen hebben: het bestrijden van 'illegale shariahuwelijken'. Maar zullen hogere boetes helpen als de bestaande regels al nauwelijks worden gehandhaafd? Er is sowieso maar weinig bekend over de praktijk. 'Een schatting geven van de omvang van het aantal gesloten onwettige religieuze huwelijken in Nederland bleek niet haalbaar', schreven onderzoekers in 2015. Ze 'lijken lijken voor te komen binnen de Afghaanse, de Somalische, de Suri-naamse en mogelijk de Iraanse en de Pakistaanse gemeenschap, de (nieuwe) Nederlandse moslims (bekeerlingen) en, mogelijk in mindere mate, in de Marokkaanse en Turkse gemeenschap.' Cultuur en sociale druk zijn er een oorzaak van. Maar ook: 'In sommige gemeenschappen leek men slecht op de hoogte te zijn van de voorgeschreven volgorde. Vooral de onbekendheid over de strafbaarheid van de geestelijke bedienaar die een huwelijk voltrekt als er nog geen burgerlijk huwelijk is gesloten, lijkt groot te zijn.' Laten we eerst maar de huidige regels handhaven – én een goede uitlegfolder maken.

over de andere kant van de feiten

Frank Biermann • hoogleraar Global Sustainability Governance aan de Universiteit U

Debatteer over

... Nederland moet het debat aangaan over kunstmatige ingrepen in het klimaatsysteem en de risico's ervan gaan onderzoeken.

Als we doorgaan zonder op korte termijn ingrijpende maatregelen te nemen, zullen we de internationale afspraken om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 tot 2 graden niet halen, zo bleek recent uit de doorrekening van het Nederlandse klimaatakkoord en uit berekeningen op mondiale schaal van het VN-Milieuprogramma. Maar is een volledige energietransitie wereldwijd op tijd nog mogelijk? Dat blijft, gezien de weerstand in veel landen, nog een open vraag.

Sommige klimaatdeskundigen stellen daarom voor naar mogelijkheden te zoeken om onze planeet met technologische toepassingen weer kunstmatig te laten 'afkoelen'. *Climate engineering*, heet dit ingrijpen in het

Wie beslist om te beginnen met dit soort ingrepen? En wat als het misgaat?

klimaatsysteem. CO₂ uit de lucht filteren met enorme machines of snelgroeïende planten en vervolgens ondergronds opslaan. Of fijnstof vanuit speciale vliegtuigen de dampkring in brengen, waardoor zonlicht op grote hoogte weerkaatst, net als bij een vulkaanuitbarsting. Maar dit is zeker niet onomstreden. Is *climate engineering* wel een wenselijke strategie?

probleem verplaatsen Ten eerste zouden deze technieken het probleem slechts verplaatsen. Als we de aarde, door fijnstof de dampkring in te brengen enkele graden zouden kunnen afkoelen, dan blijven de prikkels uit om het onderliggende probleem op te lossen door bijvoorbeeld energietransitie. Bovendien zou het ons en toekomstige generaties afhankelijk maken van het grootschalig toepassen van technologieën die we nog niet vol-

ledig begrijpen. En het allerbelangrijkste: alle vormen van *climate engineering* brengen grote risico's en onzekerheden mee. Zo kan de fijnstoftechniek regionale weerpatronen ingrijpend veranderen – maar hoe precies, is moeilijk in te schatten. Als hierdoor het moessonsysteem, waarvan miljarden mensen afhankelijk zijn, zou veranderen, zou dat armere landen extra kwetsbaar maken.

Als koolstofdioxide met snelgroeïende planten uit de lucht gefilterd wordt, dan zouden de grote landbouwgebieden die we hiervoor nodig hebben, moeten concurreren met grond voor het verbouwen van voedsel.

Er bestaan in internationaal verband nog geen regels over hoe we deze technieken al dan niet zouden mogen gebruiken. Wie mag straks beslissen over het beginnen met toepassen van zo'n techniek? En wie is er verantwoordelijk als het misgaat?

Michel Rog • Tweede Kamerlid voor het CDA nd.nl/opinie

Gooi artikel 23 nie

... Anders dan VVD'er Klaas Dijkhoff, wil het CDA de vrijheid van onderwijs juist beschermen. De keuzevrijheid van ouders is een groot goed.

Door de zorgelijke situatie bij het islamitische Cornelius Haga Lyceum in Amsterdam staat onze onderwijsvrijheid onder druk. De school kwam in opspraak vanwege salafistische invloeden. Er zou zelfs sprake zijn van een potentieel gevaar voor de nationale veiligheid of de rechtsorde. Voor diverse mensen bleek dit hét startschot om de aanval op artikel 23 van de grondwet te openen. Dat artikel borgt de vrijheid van onderwijs en de

gelijke bekostiging van openbaar en bijzonder onderwijs. Het zorgt ervoor dat ouders kunnen kiezen voor een school die aansluit bij hun levensovertuiging of opvattingen over onderwijs en vorming. Artikel 23 bepaalt ook dat moet worden voldaan aan 'deugdelijkheidseisen': de objectieve criteria die voor alle scholen gelden, zoals de eisen die aan leraren worden gesteld en het voldoen aan de kerndoelen. De Onderwijsinspectie houdt hier toezicht op. We moeten eerlijk zijn. Scholen waar kinderen worden geïndoctrineerd met antidemocratische ideologieën, zoals het politieke salafisme of jaha-

